

GÜVENİLİR FİNANSAL RAPORLAMA AÇISINDAN GENİŞLETİLEBİLİR İŞLETME RAPORLAMA DİLİNİN (XBRL) ÖNEMİ VE DÜNYA ÜLKELERİNDEKİ UYGULAMASI

Arş.Gör.Dr. Nermin ÇITAK *

ÖZET

Para ve sermaye piyasalarında güven, uluslararası yatırımların ve ekonomik gelişimin temelini oluşturmaktadır. Gerek işletmeler tarafından sunulan finansal raporların güvenilirliğinin dünya çapında bir sorun haline gelmiş olması ve gerekse farklı formatlarda hazırlanan finansal bilgilerin karşılaştırılmalarında ve analiz edilmelerinde güçlüklerle karşılaşılması sebebiyle tüm dünyada kabul edilen ortak bir finansal raporlama dilinin kullanılması ihtiyacı doğmuştur. Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili (XBRL: Extensible Business Reporting Language) bu çalışmalar sonucunda ortaya çıkmış bir finansal raporlama dilidir. Bu makalede, XBRL hakkında bilgi verilmiş, ABD ile Avrupa ve Asya'da yapılan çalışmalar açıklanmış ve bu bilgiler ışığında ülkemiz için öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili (XBRL), Genişletilebilir İşaretleme Dili (XML), XBRL'in Önemi.

THE IMPORTANCE OF EXTENSIBLE BUSINESS REPORTING LANGUAGE (XBRL) FROM THE TRUSTWORTHINESS ASPECT OF FINANCIAL REPORTING AND ITS APPLICATION IN THE COUNTRIES WORLDWIDE

ABSTRACT

Trust in the money and capital markets forms the basis of international investments and economic developments. The necessity of worldwide accepted common financial reporting language has occurred because of the trustworthiness problem of the financial reporting presented and the difficulty in the analysis and comparison of financial information presented in different format. Extensible Business Reporting Language (XBRL) is a

* Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F., İşletme Bölümü.

financial reporting language emerging after these studies. In this article information about XBRL is provided, studies performed in the USA and Europe and Asia and suggestions for our country is tried to be provided under the light of this information.

Key words: Extensible Business Reporting Language (XBRL), Extensible Markup Language (XML), Importance of XBRL.

1. GİRİŞ

Para ve sermaye piyasalarında güven, uluslararası yatırımların ve ekonomik gelişimin temelini oluşturmaktadır. Ancak işletmeler tarafından sunulan finansal raporların güvenilirliği dünya çapında bir sorun haline gelmiştir (*Hannon 2008, 61*). Özellikle şirket skandallarının tüm dünyayı sarması ve alınan önlemlere rağmen bu skandalların tam olarak önlenememesi sebebiyle doğru ve güvenilir bilgiye olan ihtiyaç her geçen gün daha fazla artmaktadır. 2000'li yıllarda medyada sıkça duyulmaya başlayan şirket skandalları alınan önlemlere rağmen son bulmamış ve 2008 yılında ABD (Amerika Birleşik Devletleri)'nde başlayan mortgage krizi başlangıçta kredi krizi olarak nitelendirilmiş fakat bu durum giderek dünya ekonomik krizi haline almaya başlamıştır (*Chambers 2009, www.bilgeyatirimci.com*). Tüm bu gelişmeler finansal bilgilere ulaşımın daha güvenilir ve aynı zamanda daha hızlı olması gerekliliğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Gelişen bilgi teknolojileri sayesinde finansal bilgiler, finansal tablo kullanıcılarına istedikleri bilgilere daha hızlı bir şekilde ulaşmalarını sağlamaktadır. Özellikle işletmelere ait finansal bilgilerin internet ortamında sunulması bu bilgilere erişimin daha kolay ve hızlı bir biçimde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Ancak HTML, Excel, txt ya da PDF formatında sunulan finansal bilgilerin farklı formatlarda hazırlanmış olmaları sebebiyle karşılaştırılmaları ve analiz edilmeleri çok zor olup bu bilgilerin manipüle edilmesi ise son derece kolay olmaktadır (*Abdalmohammadi ve diğerleri 2002, 51*). Farklı formatlarda hazırlanan finansal bilgilerin karşılaştırılabilirliği için bu bilgilerin ya tekrar yazılması ya da kopyalanması gerekmektedir. Bu durum hem hata yapılma olasılığını artırmakta hem de maliyetlerin yükselmesine ve zaman kaybına neden olmaktadır (*Kugel 2008, 36*).

Finansal bilgilere ulaşılmasındaki ve karşılaştırılmasındaki zorluklar ve finansal bilgilerdeki güvene olan ihtiyacın her geçen gün biraz daha artması sebebiyle tüm dünyada kabul edilen ortak bir finansal raporlama dilinin kullanılması hedeflenmiş ve bu amaçla başta ABD'nde olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde çalışmalar yapılmış ve yapılmaya da devam edilmektedir.

Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili (XBRL: Extensible Business Repor-

ting Language) bu çalışmalar sonucunda ortaya çıkmış bir finansal raporlama dilidir. XBRL uluslararası eş zamanlı güvenin kazanılmasını sağlayan (Gunn 2007, 37), finansal bilgi kullanıcılarına hemen, tam da istedikleri bilgiyi görmelerine, bunu diğer şirketlerin bilgileriyle, geçmiş yıllara ilişkin bilgilerle ve endüstri ortalamalarıyla karşılaştırmalarına izin veren (*Spotlight on Tagged Data and XBRL Initiatives for EDGAR Filings. What is Interactive Data?* <http://www.sec.gov/spotlight/xbrl.shtml>), doğru ve güvenilir olmasının dışında en kısa zamanda, en az maliyetle erişime imkan sağlayan bir işletme dilidir (Núñez ve diğerleri 2008, 593). Bu makale kapsamında güvenilir finansal raporlamaya önemli katkısı olduğunu düşündüğümüz XBRL hakkında bilgi verilecek, özellikle bu dilin doğmasına ve kullanılmasına öncülük eden ülke olan ABD ile Avrupa ve Asya'da yapılan çalışmalar açıklanacak, bu bilgiler ışığında ülkemiz için öneriler getirilmeye çalışılacaktır.

2. XBRL NEDİR?

Son yirmi yıl içinde internet kullanımı işletmelerde, kamu sektöründe, okullarda, üniversitelerde ve evlerde ciddi bir biçimde artış göstermiştir. İnternetin hemen her sektörde yaygın kullanımı uluslararası boyutta ticari işlemlerin elektronik ortamda yapılmasını sağlamıştır. Örneğin ABD'nde internet ortamında yapılan ticaret 2003 yılında 1.4 trilyon dolar, 2004 yılında ise 2.7 trilyon dolar olarak tespit edilmiştir. İnternetin bu kadar yüksek oranda ticari işlemler için kullanılması finansal raporların elektronik ortamda açıklanmasının gerekliliğini göstermiştir (Xiao ve diğerleri 2005, 132).

Gelişen bilgi teknolojileri (IT- Information Technology), elektronik ticaret, elektronik veri değişimi (EDI- Electronic Data Interchange) ve internet gibi işletme ile ilgili yeni yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu yaklaşımlar işletme uygulamaları ile ticari işlemleri kaydetme ve saklama sürecini değiştirmiştir. Yeni bilgi teknolojileri (internet, EDI, XML, XBRL) işletmelerin uygulamalarını değiştirmek üzere ulusal sınırları zorlamıştır. Birçok işletme şu anda yıllık raporlarını internet üzerinden kamuya açıklamaktadır. XBRL ticari işlemlerin raporlanmasını sağlamak amacıyla finansal bilginin hazırlanmasını, yayınlanmasını ve denetlenmesini kolaylaştıran standart hale getirilmiş elektronik bir dildir (Bayazıtlı 2002, 119).

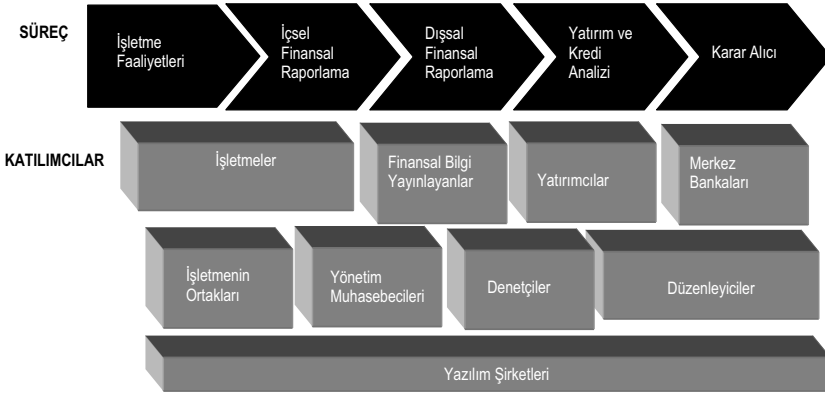
Finansal bilgiler kalıplaşmış ve esnek olmayan bir Word ya da PDF formatında sunulduğunda finansal bilgilerden yararlanma olasılığı azalmakta ve hata riski son derece yüksek olmaktadır. Oysa ki işletme raporlama zincirinin XBRL ile oluşturularak sunulması finansal bilgilerin yatırımcılar, analistler ve düzenleyiciler tarafından daha kolay, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir ve en önemlisi de güvenilir olmasını sağlamaktadır (Gunn 2007, 38).

İşletmelerde raporlama zinciri aşağıda Şekil 1'de gösterildiği gibi süreç ve

katılımcılardan oluşmaktadır. Şekilden görüleceği üzere, işletme faaliyetleri, içsel ve dışsal finansal raporlama, yatırım ve kredi analizi ile karar alıcılar bu sürecin bileşenleridir. Raporlama zincirinde ilk olarak işletme faaliyetleri sonucunda oluşan olaylar muhasebeleştirilmekte, daha sonra bu bilgiler gerek iç ve gerekse dış kullanıcılara bilgi verebilmek amacıyla finansal raporlar halinde hazırlanmaktadır. Ayrıca oluşan finansal raporlar yatırım ve kredi analizi için ve işletme ile ilgili kişi ve kurumların pek çok konuda bilgilendirilmesi amacıyla da kullanılabilir.

Raporlama zincirinin katılımcıları ise işletmeler, finansal bilgi yayınlayanlar, yatırımcılar, merkez bankaları, işletmenin ortakları, yönetim muhasebecileri, denetçiler, düzenleyiciler ve yazılım şirketleridir. Katılımcılar, süreçte üretilen bilgileri kullanan kişi veya kurumlar olduğu kadar aynı zamanda süreç kısmındaki bilgilerin de oluşturulmasında katkıda bulunabilmektedirler. İşletme raporlama zincirinde yer alan bütün katılımcılar XBRL'den faydalanabilmektedir. Örneğin XBRL ile büyük defter kayıtları yapılabilir, finansal tablolar hazırlanabilir ve kredi başvurularında XBRL sayesinde daha hızlı ve güvenilir finansal bilgiye ulaşılabilmektedir.

Şekil 1: İşletme Raporlama Zinciri

Kaynak: GUNN J., 2007. 38. "XBRL: Opportunities and Challenges in Enhancing Financial Reporting and Assurance Process", Current Issues in Auditing American Accounting Association.

1998 yılından bu yana internet tabanlı bilgi standardı olarak belirlenmiş olan XML (Extensible Markup Language- Genişletilebilir İşaretleme Dili), W3C (World Wide Web Consortium) kurumu tarafından geliştirilmiş bir işaretleme dilidir (*Debreceny ve diğerleri 2007, 152*). XBRL ise, XML'e dayalı olarak kurulan ve bu teknoloji kullanılarak finansal bilgilerin raporlanmasına yarayan bir dildir. Esasen XML özelleştirilebilir etiketler (tags) kullanan, tanımlanmış bilgiler sayesinde değiş tokuş edilebilen, doğrulanabilen

sorugulanıp yorumlanabilen veri sunuluşuna olanak sağlayan bir ağ teknolojisidir (Tokel ve diğerleri 2007, http://www.erayyu cel.info/files/publications/Active_52_52.pdf). Bir diğer işaretleme dili olan HTML ise belgelerin birbirlerine nasıl bağlanacaklarını ve belge içindeki metin ve resimlerin nasıl yerleşeceklerini belirleyen ve etiket (tag) denilen kod parçalarından oluşan bir sistemdir (HTMLNedir?http://www.godoro.com/divisions/ehil/Mahzen/Web/TheHTMLBook/txt/html/document_HTMLWhatIs.html).

HTML tabanlı bilgi sunumunda kullanıcılar yayınlanan bilgiyi işleyebilmek için, tekrar kendi veri formatlarına çevirmek zorunda kalmaktadırlar. Oysa ki XML dosyası genişletilebilir özelliğe sahiptir. Bu da XML'i daha etkili kılmaktadır. Bir formatta ve tüm kullanıcılar tarafından kolaylıkla işlenebilecek bir yapıda yayınlanan bilgiler, verilerin hem doğru hem de güvenilir bir biçimde sunulmasını sağlamaktadırlar (Aktaş ve Başçı 2007, 41).

Bir XML dökümanını oluşturmak için etiketleme yaparken açılan etiketin gerekli veriler girildikten sonra kapatılması gerekir. Örneğin <Hazır Değerler> açılış etiketi Hazır Değerlerin tutarı yazıldıktan sonra </Hazır Değerler> şeklinde kapatılmalıdır. Elementin tamamı ise şu şekilde olacaktır. <Hazır Değerler>1000</Hazır Değerler>. Bu bilgi girildiğinde gerek kişiler ve gerekse bilgisayarlar rahatlıkla Hazır Değerlerin tutarının "1000" olduğunu anlayabilecektir (XBRL US GAAP Taxonomy Preparers Guide, 2008, 99-100). Daha açıklayıcı olması açısından konuya ilişkin olarak aşağıda bir başka örnek verilmiştir (http://bilgiteknoloji.net/xml/xml01_xmlye_baslamak.asp).

```
<?xml version="1.0"?>
<PERSONEL>
<KISI>
<AD>Ali</AD>
<BIRIM>Muhasebe</BIRIM>
</KISI>
<KISI>
<AD>Hülya</AD>
<BIRIM>İhracat</BIRIM>
</KISI>
</PERSONEL>
```

Yukarıda yer alan XML dökümanında bir işletmeye ait personel bilgileri yer almaktadır. Yukarıdaki verilere göre bu personellerden birinin adının Ali ol-

duğu ve bu kişinin muhasebe departmanında çalıştığı, diğer personelin ise adının Hülya olduğu ve bu kişinin de ihracat biriminde çalıştığı kolaylıkla anlaşılmaktadır.

XBRL üç temel bileşenden meydana gelmektedir. Bunlar; spesifikasyonlar, XBRL taksonomileri ve XBRL örnek dökümanlarıdır. Spesifikasyonlar, XBRL uyumlu belgelerin oluşturulmasını belirleyen kuralları içerir ve XBRL'in nasıl çalışacağını gösteren temel teknik tanımlamaları sağlar. Taksonomiler finansal bilgileri tanımlama ve sınıflandırma sistemidir. Taksonomiler Finansal Raporlama Taksonomileri (FR) ve Büyük Defter Taksonomilerinden (GL) oluşmaktadır. Örnek dökümanlar ise XBRL etiketleri ile etiketlenmiş ve XBRL'e uyumlu hale getirilmiş olan belgelerdir. Örnek dökümanların bir kez oluşturulması yeterli olup, daha sonra bu dökümanlar farklı formatlarda ve içerikte finansal raporların üretilebilmesine olanak sağlamaktadırlar (Erkuş 2008, 206).

XBRL finansal tablolardaki bilgileri yazılımlarla ve daha kolay ayıklanabilecek ve karşılaştırılabilir şekilde kodlamak için kullanılır. Bilgisayarların özlerinde finansal raporlama bilgileri yoktur ve tam olarak tanımlanmamış bilgileri anlamamaktadırlar. XBRL' da kullanılan biçimleme kodları finansal verilerin bilgisayarın sınıflandırabileceği, ayıklayabileceği ve analiz edebileceği bir formatta tanımlar (XBRL US GAAP Taxonomy Preparers Guide, 2008, 1). Örneğin Türkçe'de stok olarak kullanılan bir kelime, başka dillerde stocks, inventory, vorräte, éléments de stocks, investmentföretag olarak ifade edilmektedir. Görüldüğü üzere Uluslararası Muhasebe Standartlarında "inventory" olarak geçen kavram, farklı dillerde farklı şekillerde ifade edilmektedir. XBRL farklı şekillerde ifade edilen bu kavramların bilgisayarlar tarafından aynı şekilde anlaşılmasını sağlayabilen bir teknolojidir.

Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (AICPA-The American Institute of Certified Public Accountants) ve Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB-International Accounting Standards Board), XBRL'in gelişmesi ve genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun olarak raporlama yapılabilmesi için taksonomilerin (taxonomies) geliştirilmesi amacıyla destek olmaktadır. Taksonomiler finansal raporlamada aynı kuralların oluşturularak bilginin sınıflandırılmasını sağlamaktadırlar (Bonsón ve diğerleri 2008, 24). Tag adı verilen etiketler sayesinde finansal raporlama için gerekli olan kavramlar herkesin anlayacağı tek bir dil altında belirlenmekte ve finansal raporların oluşturulması sağlanmaktadır (Bovee ve diğerleri 2002, 166). Taksonomiler sözlüklere benzemektedirler, belirli iş raporları türlerinde kullanılan tüm terimlerin kararlaştırılmış uzun listeleri bulunmaktadır (Kernan 2008, 63). Böylece işletmelerin finansal bilgileri herkes tarafından anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir olmaktadır. Aynı zamanda bu durum denetçilerin de işletmeler hakkında bilgi toplarken zaman ka-

zanmasını sağlamaktadır (*Bovee ve diğ erleri 2002, 166*).

IASB ve AICPA tarafından oluşturulan taksonomiler, finansal raporlarda yer alan bilgilerin standart bir şekilde nasıl tanımlanması gerektiğini ifade ederler (*Yayla 2006, 101*). Bilgiyi oluşturan kişiler kendi finansal sistemlerinden veriyi alarak, finansal bilgileri taksonomilerin tanımlandığı standart bir formata dönüştürürler. Örneğin, elektronik ortamda hazırlanmış yıllık şirket raporundaki finansal tablolar, denetçi raporları ve notları XBRL formatında hazırlandığında ağ ortamında kolaylıkla okunabilen sayfalar şeklinde sunulmuş olmakta ve bu dökümanlar kullanıcılar tarafından doğrudan okunabilmektedirler (*Tokel ve diğ erleri, 2005, http://www.erayyucel.info/files/publications/Active_43_26.pdf*).

Hesap planı muhasebe alanıyla bilinen en genel taksonomilerden biridir. Bir hesap planı işletmeyi varlıklar, yükümlülükler, gelirler ve giderler olarak sınıflandırmaktadır. Aynı şekilde bilanço formatının varlıklar, yükümlülükler ve özkaynaklar olarak sınıflandırılmış olması da bir başka taksonomi örneğidir (*Erkuş 2008, 55*).

XBRL yeni bir muhasebe standartları seti olmadığı gibi, muhasebe hesap planı da oluşturmamakta ve Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerini değiştirmemektedir (*Erkuş 2008, 12*). XBRL sadece bilgisayarlar için finansal verileri anlayıp karşılaştırabilmesi için bir standart mekanizma sunmaktadır. Örneğin US GAAP taksonomisi Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartlarını (US GAAP- Generally Accepted Accounting Principles in the United States) ve SEC'in finansal raporlama açıklama standartlarını değiştirmemektedir. US GAAP'e ve raporlama gereklerine uygunluk XBRL US GAAP Taksonomisinin içerdiği bilgilerden bağımsız olarak belirlenmektedir (*XBRL US GAAP Taxonomy Preparers Guide 2008, 1*). Bu durum XBRL kullanan ve taksonomi oluşturma konusunda yerel temsilcileri olan diğer ülkeler için de geçerlidir.

Finansal tablo kullanıcılarına kısa zamanda doğru ve güvenilir bilgi sağlayan XBRL'in verilerinin girilmesi zaman almakta olup yaklaşık 3.500 unsurun tanımlanmış olması gerekmektedir (*Uyar ve Çelik 2006, http://www.suleymanuyar.com.tr/yayinlar/*). Örneğin internet ve telefon hizmeti veren Comcast şirketi finansal raporlarını XBRL'e göre hazırlamak için 5.000 Dolar ve 150 saat harcamıştır (*Rappeport 2008, http://www.cfo.com/article.cfm/10486715*). İlk etapta maliyetli ve zor gibi görülse de sonradan sağlayacağı yararlar göz önüne alınırsa XBRL'e geçiş, tüm işletmeler açısından için uzun vadeli fayda sağlayacaktır. Bu sebeple XBRL'in kullanılmaya başlanmasından sonra birçok yazılım şirketi XBRL dökümanı ve taksonomileri geliştirerek yazılımlar üretmişlerdir. Bu yazılımlar sayesinde işletmeler XBRL taksonomileri geniştileriler işletmeye özel finansal tablolar oluş-

turulabilir ve finansal bilgilerini XBRL'e en uygun bir şekilde hazırlayabilirler (Erkuş 2008, 91-93).

3. XBRL'İN FAYDALARI

Daha önce de belirttiğimiz üzere başta ABD olmak üzere pek çok ülkede uygulanan XBRL'in işletmelerde finansal bilgi sunumunda önemli faydaları bulunmaktadır (White 2008, 2).

HTML ya da PDF dosyalarını başka bir dosyaya çevirmek mümkün olmadığı için bu dosyalara ilişkin bilgilerin tekrar bilgi kullanıcıları tarafından girilmesi gerekmektedir. Budurum daha çok zaman harcamak ve daha fazla maliyet anlamına gelmektedir. Oysa ki XBRL, verileri farklı formattaki dosyalara dönüştürebilecek şekilde hazırlanmış olduğu için bu verilerin tekrar girilmesine gerek kalmamaktadır. Bu da finansal bilgi kullanıcılarının işletmelerin finansal bilgilerine kolay erişmesini ve diğer şirketlerle karşılaştırmasını sağlamaktadır (Ohata 2008, 15). XBRL aynı zamanda şirketlerin finansal tablolarını analiz etmek için (örneğin gelirlerini, giderlerini, nakit akışlarını vb.) gerekli dosyaları kopyalarken veya tekrar elle yazarken oluşabilecek hataların oluşmasını da ortadan kaldırmaktadır (Williams 2008, 21).

XML esaslı olarak geliştirilen XBRL, finansal bilgi yönetimi için geliştirilmiş barkodlama sistemine benzemektedir (Dzinkowski 2008, 22). Muhasebe kavramları dijital dünyada XBRL ile standart hale getirebilmektedir, çünkü XBRL finansal bilgi tedarik zinciri içerisinde üretilen veya dağıtılan bilgileri barkodlamaktadır. XBRL ile işaretlenmiş olan bir finansal bilgi bilgisayarlar tarafından okunduğunda bu finansal bilginin hangi işletmeye ait olduğu, hangi döneme ait olduğu ve tutarının ne olduğu gibi bilgiler kolaylıkla görülebilecektir (Erkuş 2008, 8-9).

XBRL dosyalarını kütüphanelerde uygulanan katalog sistemine de benzetmek mümkün olabilir. Örneğin, bir kütüphanedeki binlerce sayıdaki kitaplara barkodlanmış olmaları sayesinde kitapların adı, yazarı, yayın yılı gibi bilgilere kolayca ulaşılabiliriyorsa XBRL dosyalarına da sunulan bilgilere aynı mantık çerçevesinde ulaşılabilirliktedir (Abdolmohammadi ve diğerleri 2002, 25).

XBRL şirketlerin finansal raporları hakkında daha düşük maliyet, daha hızlı, daha güvenilir kaliteli bilgi edinilmesini ve daha doğru karar verilmesini de sağlamaktadır. XBRL'den hükümetler, düzenleyiciler, finansal kuruluşlar, menkul kıymetler borsası, denetçiler, şirket yöneticileri, finansal analistler, yatırımcılar ve kredi verenler yararlanabilmektedirler (An Introduction to XBRL, <http://www.xbrl.org/WhatIsXBRL>). Taşıdığı bu özellikleri nedeniyle kullanıcı kesimi son derece yüksek olan XBRL'in faydalarını aşağı-

daki gibi sıralayabiliriz^{1*}:

- XBRL raporlanan finansal bilgilerin şeffaf, açıklayıcı ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamaktadır
- XBRL kullanarak şirketler ve diğer finansal bilgi üreticileri veri toplama sürecini otomatikleştirebilirler. Örneğin eğer bilgi kaynakları XBRL kullanarak geliştirilmişse farklı muhasebe sistemi olan şirket bölümlerinin verileri hızlı, ucuz ve etkili bir şekilde bir araya getirilebilirler.
- Finansal yönetim, denetim ve bilgi teknolojisi rollerinde olan AICPA üyeleri için iç ve dış karar verme işlerinde XBRL finansal rapor hazırlama işinin akışkanlığını sağlayacaktır. XBRL Sertifikalı Kamu Muhasebecilerinin finansal yönetimdeki kabiliyetlerini yatırımcılara, düzenleyicilere, analistler, borç verenlere ve diğer paydaşlara daha kesin olarak yönlendirmelerini ve finansal bilgiyi yayınlamalarını önemli ölçüde iyileştirecektir.
- XBRL sadece düzenleyici kurumlara raporlama yapmak için değildir. XBRL aynı zamanda borç verenleri, diğer düzenleyici organları da kapsar.
- XBRL bir finansal kalemin nereye rapor edileceği endişesini azalttığı için kural bazlı muhasebeyi kolaylaştırır.
- XBRL şeffaflığı getirir ve analistlere ve diğer finansal bilgi kullanıcılarına ilgili konuları bulmalarına yardım ederek sermaye piyasalarının etkililiğini geliştirir.
- XBRL bir şirketin kapsanması ile ve pazarı daha küçük ve orta sermayeli şirketlere daha erişilebilir kılması ile ilgili maliyeti azaltarak sermaye piyasalarının etkililiğini artırır.
- XBRL yatırımcının sermaye piyasasına erişimini kolaylaştırarak, hem küçük hem de büyük şirketlerin finansal bilgilerine ulaşımı kolaylaştırarak kamu yararını koruma temel misyonunun yerine getirilmesini kolaylaştırır.

4. XBRL KULLANAN ÜLKELER

Gerek büyük şirket skandalları ve gerekse dünyanın büyük bir bölümü kapsayan ekonomik kriz, finansal bilgilerin güvenilir, anlaşılabilir ve daha az maliyetle edinilmesinin önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Bu sebeple tüm dünyada finansal bilgilere daha hızlı ve az maliyetle olduğu kadar nasıl daha güvenilir ve doğru finansal bilgilere de ulaşabileceğinin yollarına ilişkin çözümler araştırmaktadır.

Washington eyaletinde küçük bir yeminli mali müşavirlik şirketinde çalışan Charlie Hoffman 1998 yılında ilk olarak XML denemelerini başlatmıştır. Charlie Hoffman dünyadaki her ülkede muhasebe kurallarına uygun stan-

1. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.aicpa.org/Professional+Resources/Accounting+and+Auditing/BRAAS/XBRL.html#Background> White 2008, 2.

dart ticari raporların elektronik ortamda kullanılmasını sağlamak amacıyla XBRL'in gelişimine öncülük etmiştir. XBRL Uluslararası finansal ve ticari verilerin değişimi ile ilgilenen 250'den fazla lider organizasyonun global bir konsorsiyumudur (<http://www.aicpa.org/Professional+Resources/Accounting+and+Auditing/BRAAS/XBRL.html#Background>). XML tabanlı finansal raporlamaya ilişkin ilk prototip Aralık 1998 tarihinde Yetki Belgesi Kamu Muhasebecileri AICPA tarafından gerçekleştirilmiş ve Ağustos 1999'da Extensible Financial Reporting Markup Language (XFRML) Komitesi kurulmuştur. Nisan 2000 tarihinde ise XFRML, Extensible Business Reporting Language (XBRL) olarak değiştirilmiştir (Aktaş ve Başcı, 2007, 44)

Son 10 yıl içinde teknoloji ve elektronik veri iletişimideki gelişmeler finansal raporlamanın ve açıklamalarının daha kolay erişilebilme ve analizi şeklinde daha fazla şeffaflığı sağlamıştır. Amerikan Menkul Kıymetler Borsası (SEC-Security Exchange Commission) 1993 yılında Elektronik Veri Toplama, Analiz ve Düzeltmeleri (EDGAR-Electronic Data Gathering, Analysis and Retrieval) kabul edilmiş ve bu sistemle şirketlerle ilgili finansal bilgiye ulaşılması sağlanmıştır. 30 Mayıs 2008'de US XBRL Organizasyonu, SEC'e US GAAP Taksonomisini açıklamıştır. SEC bu öneriyi 17 Aralık 2008'deki onaylamış ve belirlenen son kuralların ilk başta US GAAP kullanan yerel ve yabancı şirketlere ve daha sonra da IFRS kullanan özel yabancı şirketlere uygulanmasına karar vermiştir. Buna göre XBRL formatında üretilmiş bilgi şirketlerin finansal tablolarını, dipnot açıklamalarını içerecektir (<http://www.aicpa.org/Professional+Resources/Accounting+and+Auditing/BRAAS/XBRL.html#Background>).

SEC dışında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC-International Accounting Standarts Committee) de XBRL ile ilgili çalışmalar yapmaktadır. 2002 yılında IASC'in XBRL Ekibi kurulmuş ve 2 Temmuz 2007'de yeni taksonomilerin oluşturulması amacıyla yeni bir strateji planını onaylamıştır (IFRS Taxonomy Guide 2008,14).

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere XBRL konusunda başta ABD olmak üzere dünyanın pek çok yerinde çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların neler olduğuna dair bilgiler bir sonraki bölümde ABD ve Amerika Kıtasındaki ülkelerin, Avrupa ve Asya'da yapılan çalışmaların neler olduğuna dair bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

4.1 Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Amerika Kıtasındaki Diğer Ülkelerde XBRL

2008 yılının Mayıs ayında SEC, şirketlerin finansal tablolarını Komisyona ve kurumsal web sitelerine sunarken XBRL kullanarak interaktif format kullanmaları gerektiğini bildirmiştir (Securities And Exchange Commission, *Interactive Data to Improve Financial Reporting*, <http://www.sec.gov/rules/>

final/2009/33-9002.pdf). Amerikan sermaye piyasası dünyadaki en büyük en gelişmiş sermaye piyasasıdır ve SEC'in sermaye piyasası için önerdiği boyutta XBRL tüm dünyada uygulananların en büyük olanıdır. Endüstri sektörlerince parçalanmış olan U.S. taksonomileri şu anda standart US GAAP'de kullanılan muhasebe terimleri için 12,400'den fazla XBRL etiketi ve tanımı içermektedir. ABD'de XBRL ile ilgili yapılan çalışmalar son derece titiz ve dikkatli bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Bunun başlıca sebepleri şunlardır (*Kernan 2008, 65*);

- ABD muhasebe standartları çok fazla gelişmiştir.
- Finansal arz zincirinde çok sayıda paydaş vardır.
- Kurumsal raporlama gerekleri karmaşık ve endüstriye özeldir ve hata için risk taşımaktadırlar.
- Çin ve Japonya ve Avrupa'daki özel şirketler daha genel şablon bazlı rapor formları kullanmakta, ABD şirketleri ise daha detaylı açıklamalar yapmakta ve aynı zamanda daha fazla içeriksel bilgi açıklamaktadırlar.

Birçok ABD şirketi XBRL'e uyum sağlamak için çaba göstermiş, SEC'in finansal bilgilerin XBRL ortamında sunulmasının faydalarını onaylamasından çok kısa bir süre sonra ise finansal raporlarını XBRL ile hazırlamaya başlamışlardır (*Watson 2006, http://www.cpa2biz.com/Content/media/PRODUCER_CONTENT/Newsletters/Articles_2006/CorpFin/Reporting.jsp*). ABD'nde ve Amerika kıtasındaki diğer ülkelerde XBRL ile ilgili yapılan çalışmalar aşağıda kısa başlıklar halinde açıklanmıştır (*http://media.journalofaccountancy.com/JOA/Issues/2008/10/xbrl_map1.pdf*)

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (Federal Deposit Insurance Corporation) halen banka finansal raporlarını XBRL formatında 8,300'den fazla bankadan çeyrek bazlı olarak toplamaktadır.
- 2005 yılında oluşturulan SEC Gönüllü Dosyalama Programı halka açık şirketlerin XBRL dokümanlarını gönüllü olarak periyodik raporların tabloları ve yatırım şirketleri yasal dosyalarını şeklinde sunmalarına izin vermektedir. Bu konuyla ilgili olarak yaklaşık 80 şirket programa katılmıştır. 2008 yılının Mayıs ayında SEC, şirketlerin finansal tablolarında XBRL'nin kullanımını zorunlu hale getirilmesini önermiştir.

KANADA

- Şu anda ihtiyari bir XBRL dosyalama programı geçerli ancak çoğu şirket XBRL'ye geçmeden önce IFRS'in, XBRL'i finansal ve iş bilgisi iletişimde geçerli raporlama dili olarak kabul etmesini beklemektedir.

- Kanada'daki XBRL, IFRS'e uyumlu bir taksonomi üzerinde çalışmaktadır.

GÜNEY AMERİKA

- Tüm Latin Amerika'da XBRL gelişiminin ana yöneticisi merkez bankalarıdır.
- Bolivya hükümeti XBRL'i büyük ölçüde kullanmaktadır.
- Şili'nin sermaye piyasaları XBRL'i keşfetmiştir.

4.2 Avrupa'da XBRL

Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Asya'da XBRL sermaye piyasalarında kullanılmak üzere odaklanılmışken, Avrupa'da XBRL daha çok hükümetler tarafından kullanım alanı bulmuştur. Avrupa'daki ilk benimseme dalgası 2003 yıllarında özel ve kamu sektörlerindeki paydaşların birlikte çalışarak XBRL taksonomileri geliştirmesiyle başlamıştır. Avrupa'da XBRL'in ilk etkili veri toplama özelliğine çeşitli gruplar ilgi duymuştur ancak nedenleri farklı olmuştur. Örneğin İrlanda'daki vergi düzenleyicileri, Almanya'da belediyeler, İspanya'da bankacılık sektörü, Hollanda'da Su Kurulu (Water Board) ve Danimarka'da Şirketler Meclisi gelişmeyi yürütmüşlerdir. İkinci dalga Uluslararası XBRL'in ticari kullanım için spesifikasyonları 2004'de yayınlandığında gelmiştir. İspanyol merkez bankasının yaptığı iş temel alınarak Avrupa Banka Müfettişleri Komitesi (Committee of European Bank Supervisors) XBRL'i Basel II raporlaması için 27 üye ülkede kullanmaya başlamıştır ancak yerel ülke kanunlarına göre kullanım zorunlu veya ihtiyari olmuştur. XBRL'nin üçüncü hareketini Avrupa Komisyonu başlatmıştır. Projelerin farklılığı, taksonomilerin geliştirilmesi ve 27 üyesinin kullandığı çeşitli standartlardan endişelenerek Komisyon 2004'te resmi olarak üye ülkelere taksonomilerini Uluslararası XBRL (www.xbrl.org) adresine tescil etmeleri ve gerçekten açık bir standartta birlikte çalışmaları için zorlamıştır. XBRL Avrupa (www.xbrl.org/eu) 2008 yılında daha iyi tutarlılık, bilgi paylaşımı ve XBRL uygulamalarının sınırlar ötesinde işleyebilmesini sağlamak için kurulmuştur. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu XBRL projelerini gözden geçirecek ve finansal raporlamada tek bir dilin kullanılmasını sağlayacaktır (Kernan 2008, 63). Avrupa ülkelerinde XBRL ile ilgili yapılan çalışmalar aşağıda kısa başlıklar halinde açıklanmıştır. (http://media.journalofaccountancy.com/JOA/Issues/2008/10/xbrl_map2.pdf.)

BELÇİKA

- Şubat 2008 yılından bu yana Belçika Ulusal Bankasına yapılan yıllık raporlar için XBRL'in kullanımı mecburi olmuştur.
- İstatistik ve Ekonomik Bilgiler Genel Müdürlüğü, şirketlerin yıllık raporlarında sunmuş oldukları verileri kullanarak bu şirketlerin yapıları hakkında

araştırma raporları hazırlamakta ve şirket verilerine daha hızlı nasıl ulaşabilecekleri üzerinde çalışmaktadır.

FRANSA

- Fransız Merkez Bankası bankacılık sektörünü yönetmek için XBRL kullanmaktadır.
- Fransız GAAP Taksonomisi halen yapılandırma aşamasındadır ve Hisse Senetleri Düzenleyici Kurulu'nun halka açık şirketlerin XBRL'i raporlama için kullanma kararının yakın zamanda çıkması beklenmektedir.

ALMANYA

- Küçük ve orta sermayeli Alman şirketleri XBRL ile raporlama yapmaktadırlar.
- Alman Kamu Tescili Otoritesi (Bundesanzeiger) 2007 yılında XBRL dosyalamasını mümkün kılmış ve yaklaşık bir milyon şirketten veri almıştır.

İTALYA

- Hala ön proje evresinde olan İtalya yasal destekle hızlı bir biçimde ilerlemektedir.
- İtalya'da konsolide edilmiş hesaplar 2007 yılında Ticaret Odasında dosyalanmaya başlanmıştır.

HOLLANDA

- Hollanda hükümeti iddialı bir programın bir yönü olarak XBRL'yi finansal, vergisel, yasal ve istatistikî raporlama uygunluğu maliyetini %25 azaltmak üzere kullanmaktadır.

İSPANYA

- 2005 yılında İspanya Menkul Kıymetler Borsası ve İspanyol bankacılık endüstrisi XBRL'i kullanmaya başlamışlardır (*Méndez ve diğerleri 2009, 376*).
- Belediyeler ve özel şirketler de dahil olmak üzere XBRL'nin kullanılmasına odaklanılmıştır.

İNGİLTERE

- İç Gelir Servisi (Inland Revenue Service) 2003 yılından bu yana XBRL'e uyumlu beyannameleri elektronik olarak kabul etmektedir ve bunun için özel taksonomisini geliştirmiştir (*Erkuş 2008, 46*).
- Halen binlerce şirket 2011 de mecburi olacak XBRL ile raporlama yapmaktadırlar.
- Vergi otoritesinin yine 2011 de mecburi olacak dosyalama hizmeti bulunmaktadır.

4.3 Asya'da XBRL

Çin, Japonya, Singapur ve Güney Kore'nin sermaye piyasaları XBRL verilerini kullanmaktadırlar. Japonya'nın Finansal Hizmetler Aracılık Kurumu tüm halka açık şirketlerin 2008 yılından başlayarak finansal tablolarını XBRL formatında sunmalarını gerekli kılmıştır. Wacoal ve Fujitsu gibi Japon şirketler iç uygulamalarında XBRL kullanımından faydalanmaya başlamışlardır. 2004'te, Çin XBRL'yi benimseyen ilk sermaye piyasası olmuş ve Şanghay ve Shenzhen sermaye piyasaları da yatırım fonlarının açıklanmasında XBRL kullanmaya başlamışlardır. Çin XBRL'i risk profili çıkarma, veri araştırma ve metin bilgilerini finansal verilerle iletmek gibi yeni alanlara yönlendirmeyi sürdürmektedir. Yakın gelecekte Çin XBRL'i, Yatırım Fonu Raporlamasında, küçük şirketlerin iç finansal raporlamaları için genişletilmiş kullanımında görmeyi beklemektedir. Gelecekte Çin'de XBRL uygulamalarına ilişkin iki önemli çalışma ise aşağıda belirtilmiştir (*Kernan 2008, 63*):

- Finansal hileyi belirlemek için veri araştırma uygulamaları: Global Business Intelligence Consulting şirketi olağandışı kayıtları aramak için otomatik olarak biriken XBRL veritabanını araştıran yazılım geliştirmektedir.

- Metin iletişimi için XBRL: XBRL'nin metinsel bilgiyi iletmek için genişletilmiş kapasitesi şirketlerin faaliyetleri ve planları hakkında tam olarak iletişim kurmalarına ve uluslararası yatırımcıya da doğrudan ulaşmalarına izin verecektir.

Asya'da ülkelerinde XBRL ile ilgili yapılan çalışmalar aşağıda kısa başlıklar halinde açıklanmıştır (http://media.journalofaccountancy.com/JOA/Issues/2008/10/xbrl_map3.pdf).

ÇİN

- 2004'de Çin dünyada resmi olarak sermaye piyasaları için XBRL raporlamasını kabul eden ilk ülke olmuştur.
- Yakın gelecekte Çin'de yatırım fonu raporlaması için genişletilmiş XBRL kullanımını, daha küçük şirketler için resmi olmayan iç finansal raporlamaları da XBRL ortamında hazırlanmış olmalarını hedeflemektedir.

JAPONYA

- Japonya'da yabancı yatırımcıları da çekmek amacıyla dil farklılıklarını da ele alan XBRL kabul edilmiştir.
- 2006'dan bu yana Japon Bankası finansal hizmet kuruluşları ihtiyari XBRL raporlama programını kullanmaktadır, giderek rapor yelpazesini genişletmekte ve Formula Link ve Dimensions gibi son teknolojileri uygulamaktadır.
- Japon Milli Vergi İdaresi Zeimusho (Japanese National Tax Agency) Şu-

bat 2004'de XBRL uyumlu finansal raporları kabul etmeye başlamıştır (*Erkuş 2008, 47*).

GÜNEY KORE

- 2007 itibarıyla tüm halka açık şirketler Kore Finansal Gözetim Komisyonunun (Korea Financial Supervisory Commission) elektronik dosyalama sistemindeki XBRL ile finansal raporlamalarını hazırlamaktadırlar. Sistem, gözlemleyicilerin bir şirketin finansal bildirimlerini İngilizce olarak görmelerine ve analiz etmelerine izin vermektedir.

HİNDİSTAN

- Hem Bombay Menkul Kıymetler Borsası (Bombay Stock Exchange) hem de Ulusal Menkul Kıymetler Borsası (National Stock Exchange) ihtiyari XBRL dokümanlarını kabul etmiştir.
- Hindistan Merkez Bankası 2010 strateji planında XBRL'i dahil etmiş ve 2008 Mayıs ayında tam boyutlu XBRL dosyalama uygulamasını başlatması için emir vermiştir.

SİNGAPUR

- Singapur Muhasebe ve Kurumsal Yönetim Otoritesi (Accounting and Corporate Regulatory Authority) yaklaşık 50.000 şirketin finansal bildirimlerini XBRL ile hazırlamalarını gerekli kılmışsa da bankalar, sigorta ve finans şirketleri gibi Singapur Para Otoritesi (Monetary Authority of Singapore) tarafından yönetilen şirketler halen bu bildirim dışında tutulmaktadırlar.

5. XBRL İLE İLGİLİ OLARAK TÜRKİYE'DE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bilgi ve iletişim teknolojileri, bilginin etkili kullanımı ve paylaşımı sayesinde ülkelerin rekabet güçlerinin artırılmasında önemli fırsatlar sunmaktadır. Bu teknolojileri etkili kullanamayan ülkeler için ise, bu durum geleceğe yönelik önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Bilgi toplumunun getirdiği fırsatlar ve aynı zamanda tehditler artan bir ilgi görmekte, bu konuda uluslararası işbirliğini artırmak amacıyla çalışmalar yapılmaktadır. Ülkemizde bilgi toplumuna geçiş sürecinin hızlandırılması amacıyla, Acil Eylem Planında yer verilen e-Dönüşüm Türkiye Projesinin koordinasyonu DPT Müsteşarlığı görevlendirilmiştir. DPT Müsteşarlığı koordinasyonunda, katılımcı bir yaklaşımla yürütülen çalışmalar sonucunda hazırlanan ve 73 eylemden oluşan e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kısa Dönem Eylem Planı (KDPE) 2003/48 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile hayata geçirilmiştir. Projenin üst seviyede yönlendirilmesi ve izlenmesi amacıyla e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu kurulmuştur. e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu, kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilgili sivil toplum kuruluşlarının ortak çalışması ve e-Dönüşüm Türkiye Projesi Danışma Kurulunun katkılarıyla hazırlanan Bilgi Toplumuna

Dönüşüm Politikası belgesini kabul etmiştir. KDEP'in ilk maddesi olan Bilgi Toplumu Stratejisine de esas teşkil edecek olan bu belgede, Türkiye'nin küresel rekabette avantaj sağlayarak dünya pazarından daha fazla pay alması ve toplum refahının artırılması amacıyla, bilgi ekonomisine geçmesi ve bilgi toplumuna dönüşmesine yönelik temel politikalar belirlenmektedir (BYKP-2005 Yılı Programı, <http://www.dpt.gov.tr/DYS/DokumanAra.aspx?RootRef=0&Arg=KDEP>)

Ülkelerin sahip oldukları farklı diller, farklı hesap adları, farklı değerlendirme yöntemleri ve farklı raporlama standartları finansal raporların anlaşılabilirliğini ve karşılaştırılabilirliğini zorlaştırmaktadır. XBRL, genişletilebilir uygulama özelliği ile bu soruna çözüm sunarak, kullanıcılarının ihtiyaçları doğrultusunda programa gerekli ilaveleri yapabilmelerine imkan sağlamaktadır. Özellikle denetim organları tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de XBRL formatında finansal raporlar talep edeceklerdir. Ayrıca Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, Türkiye Muhasebe Standartları ve Basel-II düzenlemelerine uygun bir alt yapı XBRL'in kullanımıyla mümkün olacaktır. Türk Ticaret Kanunu tasarısında belirtilen elektronik ortamda online genel kurul yapılabilmesine olanak tanınması, kamuyu aydınlatma ilkesine ağırlık verilmiş olması ve şirketlerin web sitesi oluşturmaları ve sitenin belli bir bölümünü bilgi toplumu hizmetlerine ayırtmak durumunda olmaları XBRL'in uygulanma gerekliliğini göstermektedir (Toraman ve Abdioğlu 2008, 87-88).

Yakın bir gelecekte standart haline gelmek ve zorunlu olarak kullanılmak durumunda olan XBRL, ilk kez uygulanacak ülkeler açısından bir adaptasyon süreci gerektirmektedir. Neredeyse tüm Avrupa ülkeleri, bu hazırlıklarını başlatmış ve çoğu tamamlamış durumda olmalarına rağmen ülkemizde henüz bu tür çalışmaların olmaması kaygı vericidir. Kar ve gelir amaçlarından arınmış finansal raporlama düşüncesinin yaygınlaştırılması ülkemizin uluslararası rekabet şansını da arttıracaktır (Erim 2005, <http://www.kobifinans.com.tr/tr/sector/010202/7288>).

Bu sebeple Avrupa Birliği uyum sürecinde olan ülkemizin XBRL'i keşfetmesi gerekmektedir (Doğruer 2007, <http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/ufukdogruer/001/>).

6. SONUÇ

Küreselleşmenin ve yaşanan şirket skandallarının sonucunda güvenilir finansal bilgiye olan ihtiyaç artmış ve teknolojiden daha fazla yararlanılması gerektiği gerçeği bir kez daha anlaşılmıştır. Ekonomik ve teknolojik gelişmelerin karşılıklı etkileşiminin, birbirinin gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunduğu yadsınamaz bir gerçektir. Teknolojinin nimetlerinden yararlanılarak ekonomik bir ihtiyacı karşılamak üzere yaratılan XBRL raporlama dili-

nin bu makale kapsamında özellikleri ve yararlarını açıklamış bulunuyoruz.

Türkiye ekonomisinin hızla büyümesi ve gelişmesi, artan rekabet koşulları ülkemiz sermaye piyasalarında da güvenilir finansal bilgiye olan ihtiyacı her geçen gün biraz daha fazla hissettirmektedir. Daha hızlı ve daha düşük maliyetli finansal bilgiye ulaşma isteği Türk Sermaye Piyasalarına ilgi gösteren yatırımcılar ve kredi veren kuruluşlar açısından önemli ve zorlayıcı bir etken olarak düzenleyici otoritelerin karşısına çıkmaktadır. XBRL'in özellikle tüm dünyada finansal bilgi kullanıcılarına, internet ortamında, nitelikli bilgi sağlaması, onu üstün kılan hususların en başında gelmektedir. Günümüzde iyi yönetim ilkeleri olarak kabul edilen kurumsal yönetim ilkelerinin, pay ve menfaat sahiplerine doğru ve zamanında bilgi aktarılmasına ilişkin hükümlerinin, sermaye piyasalarına yön veren kurum ve kuruluşlar tarafından dikkate alınması hatta bu ülkelerin kanunlarında ve mesleki standartlarında aynen benimsenmesi , şeffaflık adına XBRL raporlama dilini çok daha önemli hale getirmektedir.

Avrupa Birliği standartlarına uyum sürecinde pek çok düzenlemelerin yapıldığı ülkemizin finansal raporlamada uluslararası alanda başarılı olabilmesi, dünyada gerçekleşen tüm gelişmelerin ülkemizde de takip edilmesi ve uygulanabilir hale getirilebilmesi ile mümkündür. Bu nedenle öncelikle İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) işlem gören şirketlerin XBRL raporlama dilinden yararlanacakları alt yapının tesis edilmesi, bu dili kullanan ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de www.xbrl.org.tr internet sitesinin kurularak geçerli taksonomilerin oluşturulması ve özellikle sürecin katılımcılarının bu konularda bilgi sahibi olmasının sağlanması ayrıca muhasebe ve denetim mesleği ile ilgilenen tüm kesimlerin de XBRL'i kullanmayı öğrenmeleri ve bu finansal raporlama dilini uygulamaya başlamaları görüşümüze göre çok yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

ABDOLMOHAMMADI, M, J. HARRIS VE K. SMITH. 2002. "Government Financial Reporting on the Internet: The Potential Revolutionary", The Journal of Government Financial Management; Summer 51, 2.

AKTAŞ, R. VE E.S. BAŞCI. 2007. "Elektronik Ortamda Finansal Raporlamada Genişleyebilir Finansal Raporlama Dilinin (XBRL) Kullanılması", Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Mart, MODAV, Cilt 9, Sayı 1.

An Introduction to XBRL, <http://www.xbrl.org/WhatsXBRL>

BAYAZITLI, E. 2002. "Sürekli Denetim: Geleceğin Denetimi", Muhasebe ve Denetim Bakış Şubat, (Zabihollah Rezaee, Rick Elam, Ahmad Sharbatoghlie, "Continuous Auditing: The Audit of the Future", Managerial Auditing Journal, 16/3,2001, s.150-158.den çeviri).

BONSÓN, E, T. TESCOBAR ve F. FLORES. 2008. "XBRL: Overcoming the Skepticism of Global Regulators", *Online*; Mar/Apr; 32, 2; ABI/INFORM Global.

- BOVEE, M, M.L. ETTREDGE, R.P. SRIVASTAVA ve M.A. VASARHELYI. 2002. "Does the Year 2000 XBRL Taxonomy Accommodate Current Business Financial-Reporting Practice?", *Journal of Information Systems*, Vol. 16, No. 2.
- BYKP-2005 Yılı Programı. <http://www.dpt.gov.tr/DYS/DokumanAra.aspx?RootRef=0&Ara=KDEP>.
- CHAMBERS, N. 2008. "Bir Krizin Anatomisi", http://www.bilgeyatirimci.com/nurgul_chambers/?y=2008&m=11
- DEBRECENY, R. C. FELDEN ve M. PIECHOCKI. 2007. "New Dimensions of Business Reporting and XBRL", XBRL as eXtensible Reporting Language for EU Reporting, Maciej Piechocki, André Gräning, Harald Kienegger, DUV Germany.
- DOĞRUER, U. 2007. "XBRL ve Finansal Raporlamanın Geleceği", <http://www.muhasetr.com/yazarlarimiz/ufukdogruer/001/>
- DZINKOWSKI, R. 2008. "Do You Speak XBRL?", *CA Magazine*; December, 141, 10; ABI/INFORM Global.
- ERİM, Y. 2005. "Finans Sektörü İçin Basel II Yaklaşırken", <http://www.kobifinans.com.tr/tr/sektor/010202/7288>.
- ERKUŞ, H. 2008. "XBRL Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili", Gazi Kitabevi.
- GUNN, J. 2007. "XBRL: Opportunities and Challenges in Enhancing Financial Reporting and Assurance Process", *Current Issues in Auditing American Accounting Association*.
- HANNON, N. 2002. "Accounting Scandals: Can XBRL Help?", *Strategic Finance*, August.
- HTML Nedir? http://www.godoro.com/divisions/ehil/Mahzen/Web/TheHTMLBook/txt/html/document_HTMLWhatIs.html
- IFRS Taxonomy Guide. 2008. International Accounting Standarts Committee Foundation.
- KERNAN, K. 2008. "XBRL Around the World", *Journal of Accountancy*; Oct 2008; 206, 4; ABI/INFORM Global.
- KUGEL, R.D. 2008. "XBRL: A Quik Premier", *Business Finance*, March.
- MÉNDEZ, S, J. LABRA, J. ANDRÉS VE P. ORDÓÑEZ. 2009. "Analysis of XBRL documents containing accounting information of listed firms using Semantic Web Technologies", *Metadata and Semantics*, Miguel Angel, Miltiadis D. Lytras (der.) içinde, Springer Science+Business Media.
- NÚÑEZ, M.S, J.A. SUÁREZ, J. EMILIO, L. GAYO VE P.O. PABLOS. September 2008. "A Semantic Based Collaborative System for the Interoperability of XBRL Accounting Information", *Emerging Technologies and Information Systems for the Knowledge Society, First World Summit on the Knowledge Society, WSKS 2008, Athens, Greece*.
- OHATA, M. 2008. "Change Report: What's Your XBRL Readiness?", *Business Performance Management*, December.
- RAPPEPORT, A. 2008. "XBRL Skeptics Abound", <http://www.cfo.com/article.cfm/10486715>.
- Securities And Exchange Commission, Interactive Data to Improve Financial Reporting, <http://www.sec.gov/rules/final/2009/33-9002.pdf>

- Spotlight on Tagged Data and XBRL Initiatives for EDGAR Filings.2008. **“What is Interactive Data?”** <http://www.sec.gov/spotlight/xbrl.shtml>
- TOKEL, E.Ö., M.E. YUCEL ve B. ÖKSÜZ. 2007. **“Türkiye’de XBRL’ye Geçiş Sürecinin Yol Haritası”**, Active Dergisi, Nisan, Mayıs, Haziran, http://www.erayyucl.info/files/publications/Active_52_52.pdf
- TOKEL, E.Ö., M.E. YUCEL. 2005. **“Türkiye’de XBRL Standardı: Sektörel Bilanço Verileri Üzerine Bir Uygulama”**, Active Dergisi, Temmuz Ağustos, http://www.erayyucl.info/files/publications/Active_43_26.pdf
- TORAMAN, C. ve H. ABDİOĞLU. 2008. **“Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili (GİRD) ve Gelir İdaresince Kullanımı”**, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi C.:X ,Sayı:1,Aralık, http://akuiibf.aku.edu.tr/pdf/10_2/5.pdf.
- UYAR S. ve M. ÇELİK. 2006. **“Finansal Raporlama Sürecinde Genişleyebilir İşletme Raporlama Dilinin (XBRL) Kullanılması”**, Pamukkale Üniversitesi Bilgi Tek 4, Akademik Bilşim 2006 Kongresi, <http://www.suleymanuyar.com.tr/yayinlar/>
- WATSON, L.V. 2006. **“XBRL: The Future of Financial Reporting Is Here”**, http://www.cpa2biz.com/Content/media/PRODUCER_CONTENT/Newsletters/Articles_2006/Corp-Fin/Reporting.jsp.
- WHITE, C. 2008. **“The Guide&Workbook For Understanding XBRL”**, Second Edition, Printed in The United States.
- WILLIAMS, K. 2008. **“SEC Releases Financial Explorer”**, *Strategic Finance*; March 2008; 89, 9; ABI/INFORM Global.
- XBRL US GAAP Taxonomy Preparers Guide. 2008. XBRL US. <http://xbrl.us/Documents/PreparersGuide.pdf>
- XIAO, J.Z, M.J. JONES VE A. LYMER. 2005. **“A Conceptual Framework for Investigating the Impact of the Internet on Corporate Financial Reporting”**, The International Journal of Digital Accounting Research, Vol. 5, N. 10.
- YAYLA, E.H. 2006. **“Güç ve Yetki İlişkilerinin Muhasebe Bilgisi Kararları Üzerindeki Etkisi: Türkiye’deki Özel Hastaneler Üzerine Yapısal Bir Model Önerisi”**, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- http://bilgiteknoloji.net/xml/xml01_xmlve_baslamak.asp
- http://media.journalofaccountancy.com/JOA/Issues/2008/10/xbrl_map1.pdf
- http://media.journalofaccountancy.com/JOA/Issues/2008/10/xbrl_map2.pdf
- http://media.journalofaccountancy.com/JOA/Issues/2008/10/xbrl_map3.pdf
- <http://www.aicpa.org/Professional+Resources/Accounting+and+Auditing/BRAAS/XBRL.html#Background>
- <http://www.aicpa.org/Professional+Resources/Accounting+and+Auditing/BRAAS/XBRL.html#Background>
- <http://www.aicpa.org/Professional+Resources/Accounting+and+Auditing/BRAAS/XBRL.html#Background>